

B E D A E A N G L O

S A X O N I S D E N A T V R A

R E R V M L I B E R. *strictior.*

A R G V M E N T V M.

*Naturas rerum uarias, labentis & aui,
Perstrinxi titulis tempora lata citis.*

D E Q V A D R I F A R I O O P E R E D E I.

C A P V T P R I M V M.

O P E R A T I O diuina, quæ secula creauit & gubernat, quadriformi ratione distinguitur. Primo, quod hæc in uerbi dei dispensatione non facta, sed æterna sunt: qui nos, Apostolo teste, ante tempora secularia prædestinauit in regnum. Secundo, quod in materia informi, pariter elementa mundi facta sint, ubi qui uiuit in æternum, creauit omnia simul. Tertio, quod eadem materies, secundum causas simul creatas, non iam simul, sed distinctione sex primorum dierum, in cœlestem, terrestremque creaturam formatur. Quarto, quod ex eiusdem creaturæ seminibus, & primordialibus causis, totius seculi tempus, naturali cursu peragitur, ubi pater usque nunc operatur & filius, ubi etiam coruos pascit, & lilia uestit deus.

D E M V N D I F O R M A T I O N E. C A P. II.

I N ipso quidem principio conditionis facta sunt cœlum, terra, angeli, aër, & aqua de nihilo. Die autem primo, lux facta est, & ipsa de nihilo. Secundo, firmamentum in medio aquarum. Tertio, species maris & terræ, cum eis quæ terræ radicibus inhaerent. Quarto, luminaria cœli, de lumine primo die facta. Quinto, natatilia & uolatilia de aquis. Sexto, reliqua animalia de terra, & homo: carne quidem de terra, anima uero de nihilo creatus: qui in Paradiso, quam dominus à principio plantauerat, cōstituitur. Septimo, dominus requieuit, non à creaturæ gubernatione, cum in ipso uiuamus, moueamur, & simus, *Requies dei septimo die.* sed à nouæ substantiæ creatione.

Q U I D S I T M V N D V S. C A P. III.

M V N D U S, est uniuersitas omnis, quæ constat ex cœlo & terra, quatuor elementis, in speciem orbis absoluti globata: Igne, quo sydera lucent: aëre, quo cuncta uiuentia spirant: aquis, quæ terram cingendo, & penetrando communiunt: atque ipsa terra, quæ mundi mediâ atque ima, librata uolubili circa eam uniuersitate pendet immobilis. Verum Mundi nomen etiam cœlum à perfecta absolutaque elegantia uocatur: Nam & apud Græcos ab ornatu *κόσμος* appellatur. *Mundus ab elegantia.*

D E E L E M E N T I S. C A P. IIII.

E L E M E N T A sibi met, sicut natura, sic etiam situ differunt. Terra enim, ut grauiissima, & quæ ab alia natura sufferri non possit, inum in creaturis obtinet locum. Aqua uero, quanto leuior terra, tanto est aëre grauior: Quæ si forte aquis in uase aliquo subdatur, statim ad superiora ut leuior euadit. Ignis quoque *a* materialiter

C materialiter accensus, continuo naturalem sui sedem super aëra quatit: sed ne illuc perueniat, in mollem aërem, cuius circumfusione deprimitur, euanescit. Quæ tamen quadam naturæ propinquitate sibi met ita commiscetur, ut terra quidem arida & frigida, frigida aquæ: aqua uero frigida & humida, humido aëri: porro aër humidus & calidus, calido igni: ignis quoque calidus & siccus terræ societur aridæ. Vnde & ignem in terris, & in aëre, nubila terrenaque corpora uidemus.

DE FIRMAMENTO. CAP. V.

Cœlum subtilis ignis quoque naturæ, rotundumque, & à centro terræ quis spatij undique collectum. Vnde est & conuexum mediumque quacunque cernatur, inenarrabili celeritate quotidie circumagi, sapientes mundi dixerunt, ita ut rueret, si non planetarum occursum moderetur: argumento syderum nitentes, quæ fixo semper cursu circunuolant, septentrionalibus breuiores gyros circa cardinem peragentibus: cuius uertices extremos, quos circa sphaera cœli uoluitur, *Poli*. Polos nuncupant, glaciali rigore tabentes. Horum unus ad septentrionalem *Boreas*. plagam consurgens Boreas: Alter de uexus in Austros, terræque oppositus, *Australis*. stralis uocatur: Quem interiora Austri scriptura sancta nominat.

DE VARI A ALTITVDINE COELI. CAP. VI.

Non autem ita mundus hoc polo excelsiore se attollit, ut undique cernantur hæc sydera: uerum eadem quibusque proximis sublimiora cernuntur, eademque demersa longinquis: utque nunc sublimis in [†]directio positus uideatur hic uertex, sic in illa terræ deuexitate transgressis illa se attollunt, resideribus quæ hic excelsa fuerant, opponente se contra medios uisus globo terrarum, **D** adeo ut septentriones, quæ nobis à uertice pendent, in quibusdam Indiæ locis XV tantum in anno diebus appareant.

DE COELO SUPERIORE. CAP. VII.

Cœlum superioris circuli proprio discretum termino, & a qualibus undique que spatij collocatum, uirtutes continet angelicas: quæ ad nos exeuntes aetherea sibi corpora sumunt, ut possint hominibus etiam in edendo similiari, eademque ibi reuersa deponunt. Hoc deus aquis glacialibus temperauit, ne inferiora succenderet elementa. Dehinc inferius cœlum non uniformi, sed multiplici motu solidauit, nuncupans id Firmamentum, propter sustentationem superiorum aquarum.

DE AQVIS COELESTIBVS. CAP. VIII.

Aquas super firmamentum positas, cœlis quidem spiritalibus humiliores, sed tamen omni creatura corporali superiores, quidam ad inundationem diluuij seruatas, alij uero rectius ad ignem syderum temperandum suspensas affirmant.

DE CIRCVLIS MVNDI. CAP. IX.

Quinq; circulis mundus diuiditur, quorum distinctionibus quædam partes temperie sua incoluntur, quædam immanitate frigoris aut caloris existunt inhabitabiles. Primus enim est Septentrionalis, frigore inhabitabilis, cuius sydera nobis nunquam occidunt. Secundus Solstitialis, à parte Signiferi excelsissima, nobis ad septentrionalem plagam uersus temperatus, habitabilis. Tertius Aequinoctialis, medio ambitu Signiferi orbis intercedens, torridus, inhabitabilis.

A bilis. Quartus brumalis, à parte humilima Signiferi ad austrinum polum uer-
sus, temperatus, habitabilis. Quintus Australis, circa uerticem austrinum, qui
terra tegitur, frigore inhabitabilis. Tres autem medij circuli inæqualitates tem-
porum distinguunt, cum sol hunc solstitio, illum æquinoctio, tertium bruma *Mare conge-*
teneat: Extremi enim semper sole carent. Vnde & à Tyle insula unius diei *na latum.*
uigatione ad Aquilonem mare congelatum inuenitur.

DE PLAGIS MVNDI. CAP. X.

Climata, id est plagæ mundi sunt quatuor. Orientalis ab exortu Solstitia *Climata.*
Cli ad brumalem: Australis inde ad occasum brumalē: Occidentalis ex hinc
usq; ad solstitialē. Porrò Septentrionalis ab occasu solstitiali usq; ad ortum eius-
dem partis contingens. Ex quibus orientalem & occidentalem ianuas cœli no- *Ianua cœli.*
minant. Hæc in medio tantū terræ positæ habentur æqualia. Nam sub Aquilo-
ne degētibus brumalis dies breuior, & solstitialis proluxior, ortum occasumq;
dilatans, alias plagas angustat. Item apud Australes utraq; præfata dies mode-
rator, supradictam diuersitatē immutat, licet ubiq; solstitiali exortui brumalis
occasus ex eadē linea respondeat. Nam & cunctis exortibus solis eodem modo
post sex semper menses congruit occasus.

DE STELLIS. CAP. XI.

Stellæ lumen à sole mutuantes, cum mundo uerti, utpote in uno loco fixæ,
& non stante mundo, uagæ ferri dicuntur: exceptis hijs quæ planetæ, id est
errantes uocantur: easq; diei aduentu cælari: nec unquam cœlo decidere, fulgor
B plenilunij, & solis probat deliquium. Quamuis uideamus igniculos ex æthere
lapfos portari uentis, uagiq; lumē syderis imitari, trucibus cito coorietibus uen-
tis. Sydera autem alia sunt in liquorem soluti humoris fœcunda, alia concreti
in pruinas, aut coacti in niues, aut glaciati in grandines: Alia flatus teporis, alia
uaporis, alia roris, alia frigoris: Nec solum errantia, ut Saturnus, cuius transitus
imbriferi fiunt, sed & quædam fixa polo, cum errantium fuerint accessu uel ra-
dijs impulsa: ut suculæ in fronte Tauri, quas ob id Græci pluuio nomine Hya-
das appellant. Quin & sua sponte quædam, statisq; temporibus, ut Hædorum
exortus & Arcturi, qui per idus Septembres cum procellosa grandine surgit, &
nimbosus Orion, & Canicula, quæ nimum feruens, xv Calendas Augu-
stas emergit.

DE CURSV PLANETARVM. CAP. XII.

Inter cœlum terrasq; septem sydera pendent, certis discreta spacijs, quæ uo-
cantur errantia, contrarium mundo agentia cursum, id est læuum, illo sem-
per in dexa præcipiti. Et quamuis assidua conuersione immensæ celeritatis at-
tollantur ab eo, rapianturq; in occasus, aduerso tamen ire motu per suos quæq;
passus aduertunt: nunc inferius, nunc superius, propter obliquitatē Signiferi ua-
gātia: Radijs autē solis præpedita, anomala, uel retrograda, uel stationaria fiunt.

DE ORDINE EORVM. CAP. XIII.

Summum planetarum Saturni sydus est, natura gelidum, xxx annis *Saturnus.*
Signiferum peragens. Deinde Iouis, temperatum, annis xii. *Iupiter.*
Martis, feruidum, annis ii. *Mars.* Medius Sol, cccclxv diebus, & quadrante. In-
fra Solē Venus, quæ & Lucifer, & Vesper, cccclxviii diebus, à sole nun- *Sol.*
quam absistens partibus sex & quadraginta longius. Proximum illi Mercurij *Venus.*
Mercurius.

C Sydus, nouem diebus ociore ambitu, modo ante solis exortus, modo post occasus splendens, nunquam ab eo **XXII** partibus remotior. Nouissima Luna **XXVII** diebus, & tertia diei parte Signiferum conficiens, dein morata in coitu solis, biduo non comparere in caelo. Saturni sydus & Martis cum plurimum diebus **CLXX**: Iouis **XXXVI**, aut cum minimum, denis detractis diebus: Veneris **LXVIII**, aut cum minimum **LII**. Mercurij **XIII**, aut cum plurimum **XVIII**. Occulantur uero meantes cum sole in partibus nunquam amplius undenis: interdum & à septenis partibus erumpunt.

DE ABSIDIBVS EORVM. CAP. XIII.

Abides. **S**Vnt autem sui cuique planetarum circuli, quos Græci absidas in stellis uocant, alijq; quam mundo, quoniam terra à uerticibus duobus, quos appellauerunt polos, centrū cœli, necnō & Signiferi est obliqui inter eos siti. Omnia autem hæc constant ratione circini semper indubitata. Ergo ab alio cuiq; centro absides suæ exurgunt: ideoque diuerfos habent orbis, motusq; dissimiles. Quoniam interiores absidas necesse est breuiore esse. Igitur à terræ centro absidas altissimæ sunt, Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno, medijs omnium partibus. Et è contrario ad terræ centrum humilimæ atque proximæ: sic fit ut tardius moueri uideantur, cum altissimo ambitu feruntur: non quia accelerent tardentue naturales motus, qui certi ac singuli sunt illis: sed quia deductas à summa abside lineas coartari ad centrū necesse est, sicut in rotis radios: idemq; motus aliàs maior, aliàs minor centri propinquitate sentitur. Motum autem augeri quàm diu in uicinia sunt terræ, cum abscedant in altitudinem minui, Lunæ maxime sublimitatibus approbatur. De quibus si plenius scire uelis, lege Plinium Secundum, ex quo & ista nos excerpimus.

QVARE MUTENT COLORES. CAP. XV.

SVus quidē cuique color est: Saturno candidus, Ioui clarus, Marti igneus, ^{† forte candēs} Lucifero ^{† resulgens} gaudens, Vespero [†] splendens, Mercurio radians, Lunæ blandus, Soli cum oritur ardens: Postea dies. Sed colores ratio altitudinū temperat: Siquidem earū similitudinē trahunt, in quarū aërea uenere subeundo, tingitq; appropinquantes utrolibet alieni circuli meatus. Circulus frigidior in pallorē, ardentior in ruborem, uentofus in horrorem, Sol atque commissuræ absidū, extremæq; orbis atram in obscuritatem.

DE ZODIACO CIRCVLO. CAP. XVI.

ZOdiacus, uel Signifer, est circulus obliquus, **XII** signis constans, per quem errantes stellæ feruntur: Nec aliud habitatur in terris, quàm quod illi subiacet, reliqua polis squalent. Veneris tantū stella excedit eum binis partibus. Luna quoque per totam latitudinem eius uagatur, sed omnino non excedens eum. Ab hijs Mercurij stella laxissime, ut tamen è duodenis partibus: tot sunt enim latitudines, non amplius octoas pereiret: Neque has æqualiter, sed duas medio eius, & supra quatuor, & infra duas: Sol deinde medio fertur inter duas partes flexuoso Draconum meatu inæqualis. Martis stella quatuor medijs, Iouis media, & supra eam duabus: Saturni duabus, ut Sol.

A DE XII SIGNIS. CAP. XVII.

Signa XII uel à causis annalibus, uel à Gentilium fabulis nomina sumpse-
runt. Nam Arietem Martio mensi propter Hammonem Iouem tribuunt: *Aries.*
Vnde & in eius simulachro Arietis cornua fingunt. Taurum Aprili, propter *Taurus.*
eundem Iouem, quod in bouem sit fabulose cōuersus. Castorem & Pollucem *Gemini.*
Maio, propter insigne uirtutis. Porrò Cancrū Iunio, quando sol ad inferiora re- *Cancer.*
dit: Quia cancer impulsus retro cursum dirigere soleat. Leonem quem occidit *Leo.*
Hercules, Iulio, propter uim feruoris adsignat. Virginem Augusto, quod tunc *Virgo.*
exhausta caloribus tellus nihil pariat. Libram Septembri, ob æqualitatem diei *Libra.*
& noctis. Scorpionem & Sagittarium equinis cruribus deformatum, propter ful- *Scorpius.*
mina mensium ipsorum October & Nouember accipiunt. Capricornum De- *Sagittarius.*
cembri, propter capram Iouis nutricem, cuius extrema pisci similia pinguntur, *Capricornus.*
quod huius mensis ultima pluuialia sint. Aquariū Ianuario: Februario Pisces *Aquarius.*
ob menses imbriferos tradunt. Singulis autē signis xxx partes. Ternæ uero *Pisces.*
decades putantur, eò quod sol xxx diebus & decem semis horis illa percur-
rat. A medio mensis, id est, xv Calendarum die semper incipiens.

DE LACTEO CIRCVLO. CAP. XVIII.

Lacteus circulus est figura candidior per medium cœli uerticem, quem uul-
go dicunt ex splendore solis in eo currentis ita fulgere, sed frustra, cum ab
illo nunquam, nisi in parte Sagittarij uel Geminorum tangatur, in quibus can-
didum circulum Signifer cingit.

B DE CURSV ET MAGNITVDINE SO-
LIS. CAP. XIX.

Solis ignem dicunt aqua nutriri, multoq; hunc luna ampliorem: Lunam ue-
ro terra esse maiorem: unde & cunctis unius magnitudinis apparet. Quod
enim nobis quasi cubitalis uidetur, nimix celsitudinis distantia facit: alioqui
maior oriens Indis, & maior Britannis appareret occidens: Qui dum natura sit
igneus, motu quoque nimio calorem adauget. Hic cursu uariante dies & men-
ses, tempora diuidit & annos, aerisq; temperiem accedendo uel recedendo pro-
temporum ratione dispensat: ne si semper in nsdem moraretur locis, alia calor,
alia frigus absumeret.

DE NATVRA ET SITV LVNAE. CAP. XX.

LVnam non minui nec crescere dicunt, sed à sole illustratā à parte quā habet
ad eum, paulatim uel ab eo recedendo, uel ei propinquādo, nobis candidā
partem reuoluere, uel atram. Et die quidem crescente supinam cerni nouam lu-
nam, utpote superiorem sole, & ad Aquilonia subeuntem: decrescēte uero
erectam, & ut deiectam in Austros: Plenam autem soli semper aduersam,
sublimem humili soli, humilemq; sublimi. Quam lucere dodrantis semun-
cias horarum à secunda adijcientem usque ad plenum orbem, detrahentemq;
in diminutionem. Intra quatuordecim autem partes solis semper occultam
esse: Nouissimam uero primamq; lunam eadem die uel nocte nullo alio in si-
gno quā Ariete conspici.

LVna Zodiacum tredecies in duodecim suis conficit mensibus, duobus scilicet diebus, & sex horis, & besse, id est, octo uncis unius horae, per singula signa decurrens. Si ergo vis scire, in quo signo luna uersetur, sume lunam quam uolueris computare, utpote XII multiplica per IIII, fiunt XLVIII. Partire per nouem, nouies quini quadragies quinquies. Quinque ergo signis ex quo luna nata est, exactis, quae haud dubie in eodem quo sol est sydere semper accenditur. In sexto autem signo luna duodecima commoratur: Quod si unum remanserit, sex horas signi sequentis noueris esse cōpletas; si duo, duodecim; si tria, decem & octo; si quatuor, diem integrum; si octo, octies senas horas, id est, duos adiectos esse dies. Ex quibus tamen horis per terna semper signa binas subtrahere memento. Operosum est enim in singulis signis horas minutatim diuidere per uncias. Vnde in praesenti quamuis ad nonas portiones tria remanserint, non horas tamen XVIII, sed XVI sexti signi duodecima luna complebit. Et haec quidem luna in prima uel media parte signi cuiuslibet nata, prompta est computatio. Sin autē alias, quot primo signo luna accensa uel demperit, uel retinuerit partes, tot sequentibus etiam detrahere uel adijcere recorderis; nouem horis in luna pro quinque diebus in sole computatis.

DE ECLYPSI SOLIS ET LVNAE.

CAP. XXII.

Solem interuentu lunae, lunamque terrae obiectu nobis perhibent occultari: Sed solis defectum non nisi nouissima, primae uel fieri luna, quod uocant *Coitus lunae.* Luna autem non nisi plena. Non posse autem totum solem adimi terris intercedente luna, si terra maior esset quam luna. Omnibus autem annis fieri utriusque syderis defectus, stans diebus horisque sub terra: Nectamen cum superne fiant ubique cerni, aliquando propter nubila, saepius globo terrae obstante cōuexitatibus mundi; & lunae defectum aliquando quinto mense à priori, solis uero septimo fieri. Eandē bis triginta diebus super terras occultari, sed ab alijs hoc cerni, quondam in quindecim diebus utrunque sydus defecisse; semel iam miratione lunam in occasu defecisse, utroque super terras conspicuo sydere. Sed ne singulis mensibus eclipsis fieret, latitudo Signiferi lunam superius inferiusue transmittit.

VBI NON SIT ET QVARE. CAP. XXIII.

Defectus solis & lunae uespertinos Orientis incolae non sentiunt, nec matutinos ad occasum habitantes, obstante globo terrarum. Neque enim nox aut dies, quamuis eadem toto orbe simul est, oppositu globi noctem, aut ambitu diem adferente. Tempore enim Alexandri Magni luna defecit in Arabia hora noctis secunda, eademque in Sicilia exoriens. Et solis defectum, qui fuit Ipsanio & Fonteio COSS. II. Cal. Maij, Campania hora diei inter septimam & octauam, Armenia interdecimam & undecimam sensit.

DE COMETIS. CAP. XXIIII.

Cometae sunt stellae flammis crinitae, repente nascentes, regni mutationem, aut pestilentiam, aut bella, aut uentos, astusue portendentes, Quarum alia

Aliæ mouentur errantium modo, aliæ immobiles harēt. Omnes fermè sub ipso *Comete in septentrione.* septentrione, aliqua eius parte non certa, sed maxime in candida, quæ lactei circuli nomen accepit. Breuissimum quo cernerentur spacium septem dierum adnotatum est, longissimum LXXX. Sparguntur interdum & errantibus stellis cæterisq; crines, sed Cometes nunquam in occasura parte cœli est.

DE AERE.

CAP. XXV.

Aer est omne quod inani simile uitalem hunc spiritum fundit, infra lunam, uolatus auium nubiumq; & tempestatum capax. Vbi etiam potestates aëreæ superna sede deturbatæ, cum tormento diem iudicij durius tunc damnandæ præstolantur. Ex quo hominibus apparentes, aërea sibi corpora meritis similia sumūt. Nam supra lunā, quæ aëris ætherisq; cōfinio currit, omnia pura ac diurnæ lucis sunt plena, cuius uicinia tægere fertur Olympus. *Olympus.* A nobis autem per noctem cernūtur sydera, ut reliqua lumina è tenebris. Superior uero & serenus aër cœlo, inferior autem, qui exhalationibus humidis corporascit, terræ deputatur: ubi sunt ignis, grantio, nix, glacies, & spiritus tempestatum, quæ dominum laudare de terra iubentur. Sed & ipse aliquando cœlum uocatur: unde *Aër pro cœlo.* & Petrus ait cœlos in diluuiō perijisse, cum aër turbulentus esset conuersus in undas. Et cœli cœlorum dicuntur syderei cœli istorum aëreorum, tanquam superiores inferiorum.

DE VENTIS.

CAP. XXVI.

Ventus est aër cōmotus & agitatus, sicut flabello breui potest approbari, nec aliud intelligitur quàm flatus aëris: qui, ut Clemens ait, ex quibusdam montibus excelsis, uelut compressus & coangustatus, ordinatione dei cogitur & exprimitur in uentos, ad excitandos fructus, æstusq; tēperandos. Pro diuersis autem partibus cœli nomina diuersa sortitur. *Clemens hic Alexandrinus fuit.*

ORDO VENTORVM. CAP. XXVII.

Ventorum quatuor cardinales sunt, quorum primus Septentrio, qui & Aparctias dicitur, flat rectus ab axe, faciens frigora & nubes: Huic dexter Circius, qui & Thrascias, faciens niues & grandines. A sinistris Aquilo, qui & Boreas, nubes constringens. Secundus cardinalis Subsolanus, qui & Apeliotes, ab ortu in tonans solis, temperatus: Cuius à dextris Vulturinus, qui & Cæcias, cuncta desiccans: A sinistris Eururus, nubes generans. Tertius cardinalis Auster, qui & Notus, temperatus, humidus, calidus, atque fulmineus: Huic à dextris Euroauster, calidus: A sinistris Euronotus, temperatus, calidus. Ventus Australis quia ex humili flant, maiores in mari tempestates faciunt, quàm Septentrionales. Ideoque post Austros flant noxij præcipue terræ motus. Quartus Cardinalis Zephyrus, qui & Fauonius, hyemem resoluens, floresq; producens: Cui dexter Africus, qui & Libs, tempestuosus, tonitrua generans, & fulmina: A sinistris Corus, qui & Argestes, in Oriente nubila, in India faciens serena. Sunt autem alij quidam peculiare quibusque gentibus uenti, non ultra certum procedentes terminum, ut Atheniensibus Scyron, paulum ab Argeste deflexus. Narbonensibus Circius, qui nec ad Viennam quidem eiusdem *prouinciæ Scyron.*

C prouinciæ peruenit urbem. Duo sunt autem extra hos, utique spiritus magis
Aura. quàm uenti, aura & altanus; Aura enim est lenis motus aëris in terra; Altanus
Altanus. in pelago.

DE TONITRVO. CAP. XXVIII.

Tonitrua dicunt ex fragore nubium generari, cum spiritus uentorum earum sinu concepti, sese ibidem uersando pererrantes, & uirtutis suæ mobilitate in quamlibet partem uiolenter erumpentes, magno concrepent murmure, instar exilientium de stabulis quadrigarum, uel uelicæ, quæ licet parua, magnum tamen sonitum displosa emittit.

DE FVLMINIBVS. CAP. XXIX.

Fulmina nubium attritu nasci in modum silicium collisorum, concurrente simul & tonitruo: sed sonitum tardius ad aures, quàm fulgorem ad oculos penetrare. Nam omnium rerum collisio ignem creat. Quidam dicunt, dum aër in se uaporaliter aquam de imis, & ignem caumaliter de superioribus trahat, ipsis confligentibus horrifonos tonitruorum crepitus gigni: & si ignis uicerit, obesse fructibus: si aqua, prodesse. Ideo autem fulminis ignem uim habere maiorem ad penetrandum, quia subtilioribus elementis factus est, quàm qui nobis in usu est.

VBI NON SINT ET QVARE. CAP. XXX.

Hyme & æstate rara fulmina dicunt: Quia hyeme gelidus aër quicquid accipit ignei uaporis extinguit. Aestate calidi uapores raro tenuesque densantur in nubes, sine quibus non fulgurat. Quæ ratio Scythiam Aegyptumque præmunit à fulmine: cui subiacet Italia, ubi mitiore hyeme & æstate nimbosa semper quodammodo uernat uel autumnat.

DE ARCV. CAP. XXXI.

Arcus in aëre quadricolor, ex sole aduerso nubibusque formatur, dum radius solis immixtus caux nubi, repulsa acie in solem refringitur, instar cere imaginem annuli reddentis. Qui de cælo igneum, de aquis purpureum, de aëre hiacynthinum, de terra gramineum trahit colorem. Rarius autem æstate quàm hyeme, & raro noctibus, nec nisi in plenilunio cernitur, utpote de luna refulgens.

DE NVBIBVS. CAP. XXXII.

Nubes coacto guttatim aëre conglobantur, qui fumali leuitate uapores aquarum de terra marisque sustollens, quamdiu in minutissimis stillis consistunt, sua ui suspendit in altum, qua uel solis igne decocti, uel aëris itinere mutati dulcescunt; ut marinam aquam humo, uel dulcem marinis herbis infundentes, in contrarium solemus transferre saporem.

DE IMBRIBVS. CAP. XXXIII.

Imbres ex nubium concreti guttulis, dum in maiores stillas coeunt, aëris amplius non ferente natura, nunc uento impellente, nunc sole dissolvente, pluuias uocamus lentes & iuges; Nimbos autem repentinos & præcipites,

DE GRANIS

Grandinis lapilli ex stillis pluuia, frigoris & uenti rigore cōglaciati, in aëre coagulant, sed citius niue soluit, & interdum saepius quam nocte decidit.

Nives aquarū uapore, necdum densato in guttas, sed gelu præripiente formantur, quas in alto mari non cadere perhibent.

Sol in ortu suo maculosus, uel sub nube latens, pluuium diem præfagit. Si rubeat, syncerum: si palleat, tempestuosum: si concavus uidetur, ita ut in medio fulgens radios ad Austrum & Aquilonem emittat, tempestatem humidam & uentosam: Si pallidus in nigras nubes occidat, Aquilonē uentum. Cœlum si uespere rubet, serenū diem: si mane, tempestuosum significat. Ab Aquilone fulgur, & ab Euro tonitrus tempestatē, & ab Austro flatus æstium portendit. Luna quarta si rubeat quasi aurum, uentos ostendit: Si summo in corniculo maculis nigrescit, pluuium mensis exordium: Si in medio, pleniluniū serenū. Item cum aqua in nocturna nauigatione scintillat ad remos, tempestat erit. Et cum Delphini undis saepius exiliunt, quod illi feruntur, inde uentus exurget, & unde nubes discussa cœlum aperiunt.

Pestilentia nascitur aëre uel siccitatis, uel caloris, uel pluuiarū intemperantia pro meritis hominū corrupto: qui spirando uel edendo perceptus, luem mortemq; generat. Vnde saepius omne tempus ætatis in præcellas turbinesq; brumales uerti conspiciamus. Sed hæc cum suo tempore uenerint, tempestat: *Tempestat.* cum uero aliās, prodigia uel signa dicuntur. *Prodigia.*

Aquarum duplici natura formantur & reformantur omnia quæ cernuntur in terra: Nam salæ in mari conuenientes mortalibus fructus nutriunt in terris, & aëre: Dulces aptius alendis fructibus, sitiq; sedandæ congruunt. Sed quæ harum naturalis sit quæritur. Vtraque autem deprehenditur, dum in alterutrum refundi, hæc per marinorū holerum cineres, illa per humum diffusa queant. Maris uero fructibus crebris terrarū spacia distinguuntur, ut & gentiū terminos intercludant, & alternis opibus omnes prouincias per cōmertia ditent.

Aestus oceanī lunam sequitur, tanquam eius aspiratione retrorsum trahatur, eiusq; impulsu retracto refundatur: qui quotidie bis adfluere & remeare, unius semper horæ dodrante & semiuncia transmissa uidetur, eiusq; omnis cursus in Ledones & Malinas, id est, in minores æstus diuiditur & maiores. Sed Ledon a quinta & uicesima luna inchoās, quot horis occurrit, tot & re- *Ledon.* currit. Malina autē a XIII, & a XXVIII incipiēs, citior in accessu, sed tardior *Malina.* in recessu, VII diebus, & XV horis perseverat. In medio sui semper lunam primam & decimam quintam ostendens, & per æquinoctia uel solstitia solito ualidius exæstiuans, per octonos tamen annos ad principia motus, & paria [†] quoque incrementa

† centesimo incrementa† certissimo lunæ reuocantur ambitu: illa semper aquilonalia tenent
 C temitiores, quàm cum in Austros digressa propiore nisu uim suam exercet.

C V R M A R E N O N C R E S C A T . C A P . X L .

† undis **Q**uod mare fluuiorum occurſu non augetur, dicunt naturaliter falsis † uadis fluentum dulce consumi, uel uentis aut uapore solis abripi, ut in lacis lacunisq; probamus, in breui momento desiccatis, uel etiam occulto meatu in suos refluere fontes, & solito per suos amnes gressu recurrere: marinis autem aquis dulces superfundi, utpote leuiores: ipsas uero ut grauioris naturæ magis sustinere superfusas.

C V R S I T A M A R V M . C A P . X L I .

Mare idcirco dicunt falsum permanere, tot fluminibus ac pluuijs irrigatib, q; exhausto à sole dulci tenuiq; liquore, quem facillime trahit uis ignea, omnis asperior crassiorq; linquatur. Ideoq; summam æquorum aquam dulciorem esse profunda. Sed in dulcibus aquis lunæ alimentū esse, sicut solis in mari.

D E R U B R O M A R I . C A P . X L I I .

Mare rubrum nomen à roseo colore trahit, quem tamen non naturaliter habet, sed uicinis littoribus, quæ sanguineo colore rubet, inficit. Ideoq; inde Minium, & alij colores picturarū, rubræq; gemmæ leguntur. Scinditur autem in duos sinus: quorum Persicus Aquilonem, Arabicus petit occidentem: qui cxxv passibus distat ab Aegyptio mari.

D E N I L O . C A P . X L I I I .

Nillo flumine, quod inter ortum solis & Austrum enascitur, pro pluuijs utitur Aegyptus, propter solis calorem imbres & nubila respuens. Mense enim Maio, dum ostia eius quibus in mare influit, Zephyro flante, undis eiectis harenarum cumulo præstruuntur, paulatim intumescens, ac retro propulsus, plana irrigat Aegypti: uento autem cessante, ruptisq; harenarum cumulis, suo redditur alueo.

A Q U I S T E R R A M N E C T I . C A P . X L I I I I .

Aqua creator orbem medio ambitu præcinxit, quæ ex omni parte in centrum terræ uergeret, ut in interiora nitens decidere non posset: ut cum terra arida & sicca cōstare per se ac sine humore nequiret; nec rursus stare aqua, nisi si sustinente terra, mutuo amplexu iungerentur, hac sinus pandente, illa uero permeante totam intra, extra, supra, infra, uenis ut uinculis discurrentibus, atq; etiam in summis iugis erumpente.

T E R R A E P O S I T I O . C A P . X L V .

Terra fundata est super stabilitatem suam: Abyssus sicut pallium amictus eius. Sicut enim ignium sedes non est nisi in ignibus, aquarū nisi in aquis, spiritus nisi in spiritu: sic & terræ † arescētibus cunctis nisi in se locus nō est, natura cohibente, & quo cadat negante. Quæ in centro uel cardine mundi sita, humilimum in creaturis, ac medium, tanquam grauissima, locū tenet: cum aqua, aër, & ignis ut leuitate naturæ, ita & situ se ad altiora præueniant.

T E R R A M G L O B O S I M I L E M . C A P . X L V I .

Orbem terræ dicimus, nō q; absoluti orbis sit forma, in tanta montiū cāpo orbis. Orūq; disparilitate, sed cuius amplexus, si cūctā linearū cōprehēdant ambitu, figuram

A figurā absoluti orbis efficiat. Inde enim fit, ut septentrionalis plagæ sydera nobis semper appareant, meridiana nunquam: rursusque hæc illis non cernantur, obstante globo terrarū. Septentriones non cernit Troglodytice & confinis Aegyptus, nec Canopū Italia: quāuis eiusdem orbis penē dimidio maior pars ab oriente ad occasum, quā à meridie ad septentrionem habitetur: hic calore, illic rigore prohibente accessum.

DE CIRCVLIS TERRAE.

CAP. XLVII.

Octo circulis terra pro dierū uarietate distinguitur. Primus ab Indiæ parte australi, per rubri maris accolas, & Africæ maritima, ad columnas Herculis peruenit. Quo æquinoctij die in medio gnomon VII pedum, umbram VIII pedes longam reddit. Dies uero longissimus XIII horas æquinoctiales habet. Secundus ab occasu Indiæ per Medos uadit & Persas, Arabiam, Syriam, Cypriū, Cretam, Libyam, & septentrionalia Africæ contingens. Umbilicus æquinoctio XXXV pedum, umbrā XXIII pedes longam facit. Dies autem maxima XIII horarum est, accedente bis quinta parte unius horæ. Tertius oritur ab Indis Imao proximis, tendit per Caspias partes, Taurum, Pamphiliam, Rhodum, Cycladas, Syracusas, Catenem, Gades: gnomonis cunctæ umbram XXXVIII unciarum faciunt. Longissimus dies horarum XIII atque dimidiæ, cum tricesima unius horæ. Quartus ab altero latere Imai per Ephesum, mare Cycladum, septentrionalia Sicilia, Narbonensis Gallia exortiuā, Africæ maritima tendit ad occasum. Gnomoni XXI pedū, respondent umbræ VI pedum. Longissimus dies habet horas XIII, & tertias duas unius horæ. Quinto circulo continetur ab introitu Caspij maris, Bactriæ, Armenia, Macedonia, Tarentū, Thuscum mare, Baleares, Hispania, Media: Gnomonis VII pedes, umbris VI. Maximus dies horarū XV. Sextus amplectitur Caspias gentes, Caucasum, Samothraciam, Illyrios, Campaniam, Hetruriā, Massiliam, Hispaniam, Terraconensem mediam, & inde per Lusitaniam, Gnomoni pedes IX, umbræ VIII. Longissimus dies horarum XV, addita nona parte unius horæ. Septimus ab altera Caspij maris hora incipit, uaditque per Thraciæ auersa, Venetiam, Cremonam, Rauennam, transalpinā Galliam, Pyrenæum, Celtiberiam. Gnomon XXXV, umbræ XXXVI. Amplissima dies horarum XV, & quintarum partium horæ tris. Octauus à Tanai per Mæotim lacum, & Sarmatas, Dacos, partemque Germaniæ, & Gallias ingreditur. Longissimus dies horarum XVI. Hijs circulis antiqui duos præponunt, unum per insulam Meroën, & Ptolemaidam rubri maris urbem, ubi longissimus dies horarum XV est, dimidiā hora amplior: Alterum per Syenem Aegypti, qui est horarum XIII. Duosque subiiciunt, primum per Hyperboreos & Britanniam, horarum XVII: alterum Scythicum, à Riphæis iugis in Tylene, in quo dies continuantur noctesque per uices.

GNOMICA DE IISDEM.

CAP. XLVIII.

Umbilici, quæ gnomonē appellant, umbra in Aegypto meridiano tempore, æquinoctij die paulo plus quā dimidiā gnomonis mensurā efficit. In urbe Roma nona pars gnomonis deest umbræ. In oppido Ancona superest quinta tricesima. In parte Italiae quæ Venetia appellat, ipsæ horis umbra gnomoni par fit. Simili quæ modo est supra Alexandriā v milibus stadiorū, solstitij die medio nullā umbrā iaci. Sicut & in India supra flumen Hypasim: quod & apud Troglodytas

C Troglodytas XLV ante & post solstitium die fieri dicitur, medijs XC diebus in meridie umbra sita. Sed & in Meroë insula Nilī, v milibus stadiorū à Syene bis in anno absumi umbras, sole † duodecimam partem Tauri, & quartā decimam Leonis obtinente.

† In Plinio legitur: duo = deucefima n partē Tauri. lib. 2. cap. 73.

D E T E R R A E M O T V . C A P . X L I X .

Cava terræ motui obnoxia.

Terræmotum uento fieri dicunt, eius uisceribus instar spongiæ cauernosis incluso, qui hanc horribili tremore percurrens, & euadere nitens, uario murmure concutit, & se tremendo uel dehiscendo cogit effundere. Vnde caua terrarum hīs motibus subiacent, utpote uenti capacia: harena autem & solida carent. Neq; enim fiunt, nisi cælo maricq; tranquillo, & uento in uenas terræ condito. Et hoc est in terra tremor, quod in nube tonitruum: hocq; hiatus, quod fulmen. Fiunt simul cum terræmotu & inundationes maris, eodem uidelicet spiritu infusi, uel residentis sinu recepti.

I N C E N D I V M A E T N A E . C A P . L .

Scyllæi canes.

Tellus Siciliæ, quæ cauernosa, & sulphure ac bitumine strata, uentis penè tota & ignibus patet, spiritu introfus cum igne concertante, multis sæpe locis fumum, uel uapores, uel flammæ eructat, uel etiam uento acrius incumbente, harenarum lapidumq; moles egerit: Inde montis Aetnæ ad exemplum gehennæ ignium tam diutinum durat incendium, quod insularum Aëolidum dicunt undis nutriri, dum aquarum concursus spiritum secum in imum profundum rapiens, tam diu suffocat, donec uenis terræ diffusus fomēta ignis accendat. Hinc Scyllæi canes latrare finguntur, dum procul nauigantes undarum fremore terrentur, quas sorbente uoragine collidit æstus.

D I U I S I O T E R R A E . C A P . L I .

Asia magnitudo.

Terrarum orbis uniuersus, oceano cinctus, in tres diuiditur partes: Europam, Asiam, Africam. Origo ab occasu solis, & Gaditano freto, quæ irrupens oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur: hinc intranti dextra Africa, læua est Europa. Inter has Asia magnitudine compar est alijs duabus. Termini sunt amnes Tanais & Nilus. XV passuū in longitudine quas diximus fauces Oceani patent: v in latitudine. Europa ergo ab occidente usque ad septentrionem, Asia uero à septentrione per orientem usq; ad meridiem, atq; inde Africa à meridie usque ad occidentem extenditur.

B E D A E A N G L O S A X O N I S D E N A T V R A R E R V M L I B R I S E C U N D I I F I N I S .

B E D A E